

καὶ ἡ πραγμάτωσις τῶν ὑποβαλλομένων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς συγκεν-
 τρώσεως. Φοιτηταὶ καὶ μαθηταὶ καὶ γενικῶς ἀκροαταὶ ζητοῦντες γνώσεις νὰ
 ἀποκομίσωσι δὲν συγκεντροῦνται μὲ σκοπὸν δράσεως τοῦλάχιστον ἀμέσως, ἀλλὰ
 μετὰ χρόνον σχετικῶς μακρόν. Τοῦναντίον εἰς ἀκροατήρια, εἰς ἃ τὰ μέλη
 συζητοῦσιν, ὡς εἰς συνελεύσεις συντεχνιακῶν ἢ ἔθνικῶν ομάδων, ἢ πειθῶ
 δύναται νὰ ἀγάγη εἰς δράσιν ἔκδηλον (διαδηλώσεις, ψηφίσματα καὶ ἐπιθέ-
 σεις), ἐπότε τὸ ἀκροατήριον μεταβάλλεται εἰς ἐνεργητικὸν πλῆθος, περὶ οὗ
 προηγουμένως ὠμιλήσαμεν.

Εἰς τὴν τοιαύτην μεταβολὴν συντελεῖ ἡ στροφή τῆς προσοχῆς ἐκ τῶν
 γενικῶν εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις, οἷον ἡ ἐπίθεσις κατὰ τινος μειονότητος ὡς
 ἡ Ἑβραϊκὴ, κατὰ μιᾶς αἰρέσεως θρησκευτικῆς ἢ ἀντιπάλων πολιτικῶν κομμά-
 των. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις διάφορα μέσα οἱ δημογωγοὶ μεταχειρίζονται,
 οἷον ζωηρὰς καὶ ἐπαναλαμβανομένας ἐκκλήσεις πρὸς βαθείας προλήψεις τῶν
 λαῶν, πρὸς τὸ κῦρος καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς κυριάρχου τάξεως, μύθους (πα-
 ραδόσεις), συνθήματα καὶ σύμβολα, ἐξ ὧν πάντων, διεγειρομένων τῶν στοι-
 χειῶδῶν ὀρμεφυτῶν, τὸ ἀκροατήριον ὠθεῖται καὶ μεταβάλλεται εἰς ἐν δράσει
 πλῆθος. Ἄλλ' ἡ δράσις αὕτη καὶ διεγερσις τοῦ πλῆθους οὐ μόνον ἐξαρτᾶται,
 ὡς ἐλέχθη, ἐκ τῶν ἡγετῶν, δημαγωγῶν καὶ τῶν μετ' αὐτῶν συνεργαζομένων,
 ἀλλὰ καὶ ἐνισχύεται ὑπὸ τῶν διεγερτικῶν πρὸς ἄμεσον δράσιν τοῦ πλῆθους
 μέσων, οἷον φῶτων, σημαιῶν, λαβάρων, μουσικῶν, λαμπάδων, παρελάσεων κ.λ.π.

ΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ.

Ὡς εἶδομεν προηγουμένως, εἰς τὰς ὁμοιογενεῖς ομάδας ὑπάγονται τὰ
 κόμματα, τὰ ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα, τὰ συνδικάτα, οἱ συνεταιρισμοὶ κ.λ.π.
 Ἄς ἐξετάσωμεν κεχωρισμένως ἐκάστην ἐξ αὐτῶν.

Α. Τὰ κόμματα.

Τὸ πρῶτον εἶδος τῶν ὁμοιογενῶν ομάδων εἶναι τὰ κόμματα (πολιτικὰ,
 ἐπιστημονικά, θρησκευτικά κ.λ.π.).

Τὰ μέλη, ἐξ ὧν τὸ κόμμα ἀποτελεῖται, δύναται νὰ διαφέρωσι κατὰ
 τὴν καταγωγὴν, τὸν βαθμὸν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐκπαιδεύσεως, τὸ ἐπάγγελμα καὶ
 τὴν κοινωνικὴν θέσιν, εἶναι ἠνωμένα ὅμως καὶ πράγματι ἐκουσίως ἠδελφωμένοι
 διὰ στενωτάτου δεσμοῦ, τῆς κοινῆς πίστεως εἰς τὰ ἰδιαιτὰ τοῦ
 κόμματος. Ἡ πίστις δ' αὕτη, εἴτε θρησκευτικὴ, εἴτε πολιτικὴ, εἴτε ἐπιστη-
 μονικὴ, ταχέως δημιουργεῖ κοινότητα αἰσθημάτων, ἱκανῶν νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς
 κατέχοντας αὐτὴν μέγαν βαθμὸν ὁμοιογενείας καὶ δυνάμεως. Τὸ κόμμα εἶναι
 ὁμὰς ἀπαρτισθεῖσα ἐκ μελῶν κατόπιν ἐπιλογῆς, εἶναι μόνιμος καὶ οὐχὶ ἀσταθῆς
 ἢ ἐφήμερος. Εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα, τὸ σημεῖον, καθ' ὃ ἡ ἀνθρώπινη ὁμὰς
 ἐγκαταλιποῦσα τὴν ἀνώνεμον ζώνην καὶ τὴν ἀστάθειαν ἀνυποῦται βαθμηδόν
 εἰς αὐτοκαθορισμένην ομάδα, ἥτις δύναται νὰ ἀγάγη εἰς τὴν τελείαν καὶ ὑψη-
 λοτάτην ομάδα, τὸ ἔθνος ἢ τὸ κράτος. Ὅμὰς ἢ ὁργάνωσις εἴτε θρησκευτικὴ,

εἴτε πολιτική, εἴτε κοινωνική (χριστιανική, μωαμεθανική, πατριωτική, σοσιαλιστική, κομμουνιστική, αναρχική) εἶναι ἀδύνατον νὰ καταστῆ διαρκής, ἂν ἡ πίστις, ἡ διέπουσα τὰς ὀργανώσεις ταύτας, δὲν ἐλάμβανε τὴν σάρκα καὶ τὴν μορφήν ἐνὸς κόμματος ἢ μιᾶς αἰρέσεως.

Τὰ Κόμματα κατὰ τὸν Max Weber διακρίνονται α) εἰς τὰ κοσμοθεωρητικῶς προσηματολισμένα β) εἰς τὰ κόμματα τῶν τάξεων καὶ γ) εἰς τὰ προσωπικά κόμματα. Οἱ τύποι οὗτοι εἶναι ἰδεώδεις, διότι εἰς τὴν πραγματικότητα ἄλλα μὲν τῶν κομμάτων ἀποκλίνουν πρὸς τὸν ἕνα, ἄλλα δὲ πρὸς τὸν ἄλλον τύπον, ὀφείλουσι δὲ τὴν γένεσίν των εἰς ἀλληλεπίδρασιν διαφόρων παραγόντων, ὧν εἷς εἶναι ὁ ἐπικρατέστερος. Τὸ ἐπικρατοῦν κόμμα εἰς τινα πολιτείαν κυβερνᾷ διὰ τῶν ὑπουργῶν του ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, οἵτινες δὲν εἶναι οἱ φορεῖς τῆς λαϊκῆς θελήσεως οὐδὲ τοῦ κρατοῦντος κόμματος, ἀλλὰ ἔχουσι γνῶσιν τοῦ διοικεῖν καὶ κυβερνᾶν.

2. Τὰ σωματεῖα ἄλλοτε καὶ νῦν.

Τὸ δεύτερον εἶδος τῶν ὁμοιογενῶν ὁμάδων εἶναι τὰ ἐ π α γ γ ε λ μ α - τ ι κ ἄ σ ω μ α τ ε ῖ α ἢ α ἰ σ υ ν τ ε χ ν ῖ α ι. Τὰ σωματεῖα ἔχουσι τὴν ἱστορίαν των ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων. Ὑπὸ τὴν παλαιάν των μορφήν τὰ σωματεῖα κυρίως ἐνεφανίζοντο εἰς πόλεις, ἐνοῦντα ὑποχρεωτικῶς πάντας ἐκείνους οἵτινες, ἐργάται ἢ ἐργοδοτοί, ἤσκουν ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα, οὐδενὸς τεχνίτου δυναμένου νὰ εὐρίσκεται καὶ ἐργάζεται ἐκτὸς τοῦ σωματείου, τῆς κυβερνήσεως ἢ τοῦ σωματείου καθορίζοντων τὰς ὑποχρεώσεις καὶ δικαιώματα καὶ τὰς σχέσεις ἐκάστου σωματείου πρὸς ἄλλα γειτονικά. Τὰ σωματεῖα οὕτως εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιτελῶσιν ὠρισμένας πράξεις ἀπαραιτήτους διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Τὰ σωματεῖα ταῦτα ἐν γενικῇ συνελεύσει ἐξέλεγον τὸν πρόεδρον (πρωτομαῖστορα ἢ πρωτομάστορα καὶ τοὺς προεστούς), οἵτινες εἶχον ἴδια ἔργα καὶ ἐξουσίαν. Οἱ μαθηταὶ (τσιράκια, καλφάδες, μαστόροι) ἐμαθήτευον εἰς τὰ σωματεῖα, ἀναγορευόμενοι δὲ τέλειοι (μαστόροι) κατέβαλλον εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ σωματείου ὠρισμένα τέλη καὶ εἶχον ὡς σύμβολον τῆς ιδιότητός των, ὄπισθεν τῆς ζώνης, σκέπαρον μὲν ὁ μαῖστωρ τῶν τεκτόνων, ξύλινον πῆχυν ὁ κάλφας κ.λ.π. Εἶχον δὲ γραπτούς καὶ ἀγράφους νόμους, καθ' οὓς διαρκοῦντο καὶ ἐξεδίκαζον τὰς ἀναφυομένας διαφοράς. Εἶχον προστάτας ἀγίους, ἐτέλουν μνημόσυνα τῶν ἀποθανόντων μελῶν καὶ πολλὰς ἔπραττον ἀγαθοεργίας.(1) Εἰς τινὰς χώρας, ὡς εἰς τὴν Γερμανίαν, οὐδὲν μέλος τοῦ σωματείου ἠδύνατο νὰ γίνῃ διευθυντῆς ἐργασίας, ἂν μὴ ἐπετύχανεν εἰς ὠρισμένας κρατικὰς ἐξετάσεις, ἀνελάμβανε δ' οὗτος ὠρισμένας ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῶν μαθητευομένων, τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐργαζομένων, καὶ πρόνοιαν εἶχεν ὑ π ἔ ρ τ ῆ ς ἀ σ φ α λ ε ῖ α ς α ὑ τ ῶ ν. Ἐκάστοτε ὁμοῦ τὸ νεώτερον σωματεῖον διέφερε τοῦ παλαιοῦ, μὴ ὀριζομένου μήτε τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαϊστόρων, μήτε τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας.

(1). Βλ. Γ. Μέγα «Ζητήματα Ἑλληνικῆς Λαογραφίας 1910.

Κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὅτε ἡ ἐκπαίδευσις ἦτο περιορισμένη, τὰ σωματεῖα ὑπῆρξαν τὸ κέντρον τῆς ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως τῶν ἐργατῶν, παρέχοντα στοιχειώδη καὶ προπαρασκευαστικὴν δι' ἕκαστον ἐπάγγελμα παιδευσιν, δι' ὧν πλείστοι δοῦλοι ἀνυψοῦντο εἰς ἐλευθέρους καὶ ἐλεύθεροι ἀνελάμβανον ἀνωτέραν κοινωνικὴν θέσιν. Μαθητεύοντες δὲ τότε οἱ νέοι ἐργάται ἐπὶ ἑπταετίαν εἰς τὸν αἶχον τοῦ ἀρχιτεχνίτου των, ἐδιδάσκοντο τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐμπορίου, τοῦς ὄρους τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς πωλήσεως, ἐγνωρίζοντο εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἐλάμβανον ὅπωςδήποτε καλυτέραν ιδέαν αὐτῆς. Οὕτω διὰ τῆς στοιχειώδους ταύτης καὶ πτωχοτάτης ἀγωγῆς, ἣτις παρείχετο εἰς τοὺς νέους μαθητευομένους, συνετέλεσαν τὰ ἐργατικά σωματεῖα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς κοινωνίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐπίσης πᾶσα ἐγγύησις ἐδίδετο ἐναντίον κακοτεχνίας, καθοριζομένων τῶν λεπτομερειῶν καὶ τῶν πλέον ἀύστηρῶν ἐπιτηδίων. Οὕτως ἐξησφαλιζέτο ἡ ὁμοιομορφία τῶν προϊόντων, πλὴν ἡ πρωτοβουλία τῶν ἐργαζομένων δὲν ἐπιτρέπετο, καίτοι ἐξ ἄλλου ἀπεφεύγετο ἡ ὑπερπαραγωγή, ἡ ἀνεργία καὶ ἡ ἀθλιότης. Ἐκαστος ἐργαζόμενος εἶχεν ἐξησφαλισμένην τὴν πελατεῖαν του καὶ τὴν πώλησιν τῶν προϊόντων του. Ἐν περιπτώσει δὲ ἀνεργίας, δυστυχημάτων, ἀσθενείας ἢ θανάτου παρενέβαινε τὸ ταμεῖον τοῦ σωματείου καὶ συνηγωνίζοντο οἱ «συνάδελφοι» εἰς ἐπικουρίαν τῶν ἀτυχοῦντων. Τέλος τὸ σωματεῖον παρενέβαινε καὶ ἐπροστάτευε τὰ μέλη του κατὰ κακοτεχνίας ἢ συναγωνισμοῦ ἀθεμίτου. Ἐπὶ Ἑνετοκρατίας αἱ συντεχνίαι ἐλέγοντο *Σκόλαι τ.ἔ. σχολαί*. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας δὲ *Ἰσνάφια* ἢ *ρουσφέτια*. Ἐκάστη συντεχνία εἶχεν ἴδιον προστατὴν ἅγιον, τὴν ἡμέραν δὲ τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγίου των τοῦτου πάντα τὰ μέλη τοῦ Σωματείου προσήρχοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπου μεγαλοπρεπῶς ἐωρτάζετο ὁ ἅγιός των. Μέγας δὲ γενικώτερον ἦτο ὁ σεβασμὸς τῶν σωματείων πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, ὡς καταδεικνύεται ἐκ τῶν ἀφιερωμάτων αὐτῶν, πλουσιωτάτων ἰδιαιτέρως εἰς ἄργυρον χρησιμοποιούμενον πρὸς ἐπένδυσιν εἰκόνων. Λεῖψανα τῶν τοιούτων σωματείων παρατηρεῖ τις καὶ σήμερον εἰς ομάδας κτιστῶν ἰδίᾳ ἐξ Ἠπείρου, οἵτινες οὕτως ἐργάζονται ἐν Θεσσαλίᾳ, Ἠπείρῳ καὶ Αἰτωλοακαρνανίᾳ. Ὅταν ἔμως βραδύτερον τὸ σωματειακὸν καθεστῶς κατέρρευσε, ἄλλα ἰδρύματα ἀνέλαβον τὸ ἔργον αὐτῶν καὶ τὰς ἀνάγκας των καὶ δὴ τὸ Κράτος ἢ τὰ Συνδικᾶτα.

Κατὰ ταῦτα τὰ σωματεῖα ἦσαν σχολαὶ ἀλληλεγγύης τὰ μέγιστα συμβιβάζοντα τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐργαζομένου, ἀλλὰ καὶ ἐξασφαλίζοντα τὴν ὁμαλήν λειτουργίαν τοῦ οἰκονομικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων. Σήμερον ταῦτα ἀνέζησαν ὑπὸ ἄλλην μορφήν, ἀποβλέποντα μᾶλλον εἰς τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων τῶν μελῶν αὐτῶν.

4 B. Διαφορὰ Ἡθώματου καὶ Σωματείου.

Τὰ ἐπαγγελματικά σωματεῖα διαφέρουσι τῶν κομμάτων κατὰ τοῦτο,

ὅτι τὸ μὲν κόμμα ἀποτελεῖται, ὡς εἶδομεν, ἐξ ἀτόμων συνδεομένων διὰ κοινῆς πίστεως καὶ κοινοῦ σκοπεῦ, παρὰ τὴν διαφορὰν τῆς καταγωγῆς, τῆς ἐκπαίδευσως καὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως, ἐνῶ τὰ σωματεῖα ἀντιθέτως ἀποτελοῦνται ἐξ ἀτόμων, τὰ ὅποια δύνανται νὰ ἔχωσιν ἐνίοτε διαφόρους ιδέας καὶ βλέψεις, συνηνώθησαν ὅμως λόγῳ ταυτίσεως ἑπαγγέλματος.

Τὸ κόμμα ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν κοινότητα ἑπαγγελματικῶν ιδεῶν καὶ εἶναι αὐθόρμητος συνεταιρικός σύνδεσμος, ἐνῶ τὸ σωματεῖον εἶναι εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων καταναγκαστικός συνεταιρισμός.

Διότι μετὰ τὴν ἐκλογὴν ἑπαγγέλματος τινος, τὸ ἄτομον, εἴτε ἱερεὺς, εἴτε στρατιωτικός, εἴτε ὑπάλληλος μιᾶς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι, κατ' ἀνάγκην ἀνήκει εἰς μίαν ἑπαγγελματικὴν τάξιν. Ὅσονδήποτε δὲ καὶ ἂν φαίνεται ἀνεξάρτητον ἐν τῷ κόσμῳ ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν ἐκείνου, ὅπερ καλοῦμεν ἑπαγγελματικὸν πνεῦμα (esprit de corps), διότι τὰ ἄτομα τὰ ἀπαρτίζοντα μίαν ἑπαγγελματικὴν τάξιν διὰ τῆς κοινῆς διαγωγῆς των, τῶν κοινῶν διαθέσεών των, τῶν ἔξεων, τῆς οἰκογενείας των, καὶ τῆς κοινωνικῆς των θέσεως, ὁμοιάζουσι πρὸς ἄλληλα εἰς τοὺς στοιχειώδεις τρόπους τῆς διαγωγῆς καὶ τῶν ἠθῶν καὶ διαφέρουσιν ἀπὸ ἀτόμων ἀνηκόντων εἰς ἄλλα ἑπαγγέλματα, ἐξ οὗ καὶ διάφορον εἶναι τὸ ἑπαγγελματικὸν πνεῦμα μετὰ τῶν στρατιωτικῶν, τῶν δικαστικῶν, τῶν διδασκάλων κ.λ.π.

Λόγῳ δὲ τοῦ ἑπαγγελματικοῦ τούτου πνεύματος εἰς πᾶσαν ἑπαγγελματικὴν ὁμάδα τοιαύτη συγκέντρωσις καὶ ταυτότης γνωμῶν ὑπάρχει, ὥστε διὰ πίεσεως οὕτως εἰπεῖν, «ἐνὸς κομβίου τοῦ πνευματικοῦ τῆς μηχανισμοῦ» ἐμφανίζεται σειρά ὁλόκληρος γνωμῶν καὶ φράσεων ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένων, οἵτινες εἶναι αἱ αὐταὶ εἰς πάντα τὰ ἄτομα τῆς ἐνώσεως ταύτης.

Αἱ ἑπαγγελματικαὶ αὗται ὁμάδες, λειτουργοῦσαι μετ' ἄλλων ὁργανώσεων ἐν ἐκάστη κοινότητι, ἀποβαίνουσι κέντρα ἐκπαιδεύσεως τῶν μετεχόντων μελῶν σπουδαιοτάτης σημασίας. Διὰ τοῦτο καὶ εἰδικώτερον περαιτέρω ταύτας θὰ ἐξετάσωμεν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης.

4. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐπίδρασις τῶν σωματείων.

Εἰς πᾶν σωματεῖον ἢ ὁργανωμένην ὁμάδα, τὸ μέλος, τὸ μετέχον εἰς τὰς συνεδρίας καὶ τὰς συνελεύσεις, μανθάνει καὶ ἐφαρμόζει πλείστας κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρετὰς καὶ δὴ μανθάνει πῶς νὰ ἐκφράζη τὴν γνώμην του, πῶς νὰ συνεργάζεται στενῶς μετὰ τῶν συναδέλφων του, πῶς νὰ ἀντικρούζη τὴν γνώμην τῶν ἄλλων, πῶς νὰ ἔχη τὸ θάρρος τῆς γνώμης του, πῶς νὰ κυριαρχῇ ἑαυτοῦ, πῶς νὰ σχηματίζη ὀρθὴν αὐτοσυνείδησιν περὶ τῆς ἀξίας ἑαυτοῦ καὶ τῆς θέσεώς του ἐν τῇ κοινωνικῇ του ὁμάδι, εὐρύνει τὰς ιδέας του διὰ τῆς συζητήσεως, ἀναπτύσσει φιλοδοξίαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ κινουῦντος εἰς πρᾶξιν καὶ ἀναπτύσσει τὴν σκέψιν του, μετὰ συνεργασίαν καὶ συζήτησιν.

Ἐφ' ὅσον δὲ τὰ κεχωρισμένα σωματεῖα, ἐνοῦνται εἰς μίαν ἐθνικὴν ἔνωσιν, τὸ ἑργατικὸν κέντρον, περισσοτέρα συμπάθεια δεικνύεται καὶ γενικώτεραι ἀντιλήψεις καὶ μέτρα λαμβάνονται διὰ τὴν ἐκπαιδευτικὴν

αὐτῶν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν κοινωνικὴν ὑπὲρ αὐτῶν πρόνοιαν.

Οὕτω παρατηροῦμεν εἰς τὰ σωματεῖα, τῇ βοήθειᾳ ἢ μὴ τοῦ κράτους, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἰδρυόμενα ταμεῖα ἀλληλοβοηθείας, συντάξεων, προνοίας, ἰατρικῆς περιθάλψεως, προστασίας χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, ἀνέργων ἐργατῶν καί, ἰδίως χάριν αὐτῶν, κοινωνικὰς ἀσφαλίσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπίδρασιν μεγίστην, ἰδίᾳ εἰς τὰς προηγμένας χώρας, τῶν σωματείων καὶ συντεχνιῶν εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, τὴν ἐπέκτασιν καὶ τὸ εἶδος τῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ τὴν κατεύθυνσιν καὶ τῶν ἄλλων κοινωνικῶν λειτουργιῶν, κυρίως ἐν Ἀμερικῇ, Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ.

Β. Γεωργικαὶ ὀργανώσεις καὶ ἐπιμελητήρια.

Ἄλλο εἶδος ομάδων εἶναι αἱ γεωργικαὶ ὀργανώσεις καὶ τὰ ἐπιμελητήρια. Αἱ γεωργικαὶ ὀργανώσεις εἰς πάσας τὰς προηγμένας χώρας ἤσκησαν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν κοινωνικὴν καθόλου ἐξέλιξιν. Ἐξ αὐτῶν, ἐν Ἀμερικῇ ἰδίᾳ, προήλθεν ἡ τάσις πρὸς ἰδρυσιν γεωργικῶν παρτισιμίων καὶ διεδόθη τὸ πνεῦμα περισσοτέρας ὀργανώσεως, συνεργασίας καὶ ἐκπαιδεύσεως, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὴν Ἀμερικανικὴν κοινωνίαν.

Περισσότερον ὁμως τῶν γεωργικῶν ὀργανώσεων ἐπιδρῶσι τὰ γεωργικὰ ἐπιμελητήρια καὶ τὰ γεωργικὰ ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐν τῇ προηγμένη Ἑυρώπῃ, ἀλλ' ἐν τῇ Ἀμερικῇ κυρίως, διήνοιξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν γεωργῶν καὶ ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν καλλιέργειαν, ἀφύπνισαν καὶ ἐνέπνευσαν «κοιμωμένας» κοινότητας, ἔκαμαν αὐτὰς νὰ σκέπτονται καὶ νὰ συζητῶσιν, ἔδωκαν εὐκαιρίας πρὸς αὐτοανάπτυξιν καὶ διηκόλυναν τὸν βίον τῶν γεωργῶν, διδάσκοντα αὐτοὺς καλυτέρας μεθόδους γεωργικῆς καὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐξελαίκευσαν τὴν γεωργικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ παρώρμησαν τοὺς νέους εἰς γεωργικὰ ἔργα καὶ ἐπαγγέλματα.

Ἐκτὸς τῶν ἀπειραρίθμων εἰδικῶν, εἴτινες ἐκ τῶν γεωργικῶν κέντρων ἀποστέλλονται εἰς τοὺς γεωργοὺς καὶ χρησιμοποιοῦνται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, τὰ μέγιστα δύναται νὰ ὠφελήσῃ καὶ ὁ διδάσκαλος, οὐ μόνον ὁ τυχὼν γεωργικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀλλὰ καὶ ὁ ἄμειρος ταύτης, ἂν θελήσῃ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνεργασίαν τῶν χωρικῶν εἰς κατάρτισιν λεσχῶν (clubs) νέων καὶ νεανίδων, ἐπέκτασιν τῆς σχολικῆς βιβλιοθήκης εἰς κοινοτικὴν καὶ χρησιμοποίησιν τοῦ σχολείου ὡς κοινωνικοῦ κέντρου.

Γ. Ἐπαγγελματικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ ὀργανώσεις.

Παραλλήλως πρὸς τὰς γεωργικὰς καὶ ἐργατικὰς αἱ ἐπαγγελματικαὶ καὶ αἱ φιλανθρωπικαὶ ὀργανώσεις βοηθοῦσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν συντήρησιν, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνίας καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν· τοιαῦται δ' ὀργανώσεις εἶναι οἱ διάφοροι συνεταιρισμοί, λ.χ. οἱ ἐμπορικῆς πίστεως καὶ συναλλαγῆς, οἱ συνεταιρισμοὶ παραγωγῶν, οἱ συνεταιρισμοὶ καταναλώσεως, οἱ διάφοροι μορ

φωτικοί σύλλογοι, ὡς ὁ Παρνασσός, αἱ ἰατρικαὶ ἑταιρεῖαι καὶ αἱ ἀδελφότητες, ὡς ὁ τεκτονισμός, ἡ ἑσωτερικὴ ἱεραποστολή, τὰ φιλόπτωχα ταμεῖα, τὸ πατριωτικὸν ἴδρυμα, αἱ φιλανθρωπικαὶ ἑταιρεῖαι κ.λ.π. Αἱ ὀργανώσεις αὗται πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως βοηθοῦσιν εἰς τὴν ἴδρυσιν σχολείων καὶ τὴν πρόοδον τῆς ἐκπαιδεύσεως, τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν σωματικὴν καὶ τὴν ὑλικὴν προστασίαν τῶν πτωχῶν ἢ ὀρφανῶν ἀλλ' ἀρίστων μαθητῶν κ.λ.π. Ἄλλ' ἵνα αἱ ἐπαγγελματικαὶ ὀργανώσεις ἐπιφέρωσι μεγαλύτερα καὶ σπουδαιότερα εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα διὰ τὴν κοινωνίαν, ἀνάγκη νὰ συνεργάζωνται πάντοτε μετὰ τῶν γεωργικῶν καὶ τῶν ἐργατικῶν σωματείων. Εἰς τὴν ἔνωσιν ταύτην ὁ διδασκαλὸς πάσης πόλεως καὶ κώμης εἶναι ὁ φυσικὸς σύνδεσμος. Περισσότερον δὲ τοῦ διδασκάλου ἢ διδασκάλισσα δύναται πλεῖστα νὰ ἐπιτελέσῃ, ὀργανοῦσα κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων λ.χ. τὰς γυναῖκας ἑκάστης, εἰ δυνατόν, κοινότητος καὶ προσπαθοῦσα ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος νὰ ἀνυψῶνῃ αὐτὰς καὶ νὰ καθιστᾷ τοὺς συλλόγους τῶν κέντρα βοηθείας εἰς πάσας τὰς ὑλικὰς, τὰς ἠθικὰς καὶ ἄλλας ἀνάγκας τῆς κοινότητος.

Τοιούτων ὀργανώσεων σήμερον εὐτυχῶς ἡ Ἑλλάς δὲν στερεῖται, ἀλλ' ἴσως ἔχει πλεῖστας νὰ ἐπιδείξῃ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὸν Πειραιᾶ καὶ τὸν Βόλον καὶ τὰς Πάτρας καὶ τὰς ἄλλας πόλεις, ὡς ἐπανελημμένως ἀπεδείχθη εἰς τὰ γενόμενα συνέδρια τῆς μητρότητος καὶ προστασίας τοῦ παιδός, εἰς τὰς ἐθνικὰς τελετὰς καὶ πανηγύρεις καὶ εἰς ἄλλας εὐκαιρίας. Ὅ,τι ὅμως ἐπὶ πλέον χρειάζεται, εἶναι ἡ ἐπέκτασις καὶ ἡ συστηματικοίησις καὶ ἡ προσαρμογὴ τῶν ὀργανώσεων τούτων εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα ἔγκειται τὸ κοινωνικὸν ἔργον τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ κοινωνικοῦ λειτουργοῦ.

γ. Συνδικάτα.

Τὸ συνδικάτον διαφέρει τοῦ σωματείου κατὰ τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά
 α) δὲν εἶναι νομικῶς ὑποχρεωτικὸν β) τὰ ὑποστηριζόμενα ὑπ' αὐτοῦ συμφέροντα, ὅταν ἱκανοποιῶνται, εἶναι ἐπωφελεῖ εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ συνδικάτου
 γ) τὸ συνδικάτον ἔχει τάσιν πρὸς συσσωμάτωσιν ὅλων τῶν ἐργατῶν ἢ τῶν ἐργοδοτῶν μιᾶς ὠρισμένης βιομηχανίας εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν καὶ εἰ δυνατόν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην.

Ἔργον δὲ τοῦ συνδικάτου εἶναι :

1ον. Ἡ ὑπεράσπισις τῶν ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων, ἅτινα εἶναι τὰ αὐτὰ καὶ διὰ τοὺς ἐργάτας καὶ διὰ τοὺς ἐργοδότας προκειμένου περὶ τῆς καλῆς τιμῆς τῆς παραγωγῆς. Ἐξ ἄλλου τὰ διαφέροντά των διασπῶνται καὶ δὴ ὡς πρὸς τὴν κατανομήν τῆς ἐργασίας καὶ τὴν ὀργάνωσιν αὐτῆς. Καίτοι δὲ θὰ ἠδύναντο ἐργάται καὶ ἐργοδόται νὰ συνεργάζωνται ὡς συμβαίνει εἰς ἐπιχειρήσεις λ.χ. τῶν ἀδελφῶν Λαμπροπούλου, Χρυσικοπούλου, εἰς ἃς οἱ ἐργάται καὶ ὑπάλληλοι πλὴν τοῦ μισθοῦ των συμμετέχουσιν εἰς τὰ κέρδη, ἐν τούτοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι χωρισμένοι εἰς συνδικάτα ἐργατῶν ἢ ἐργοδοτῶν συνεχῶς συναγωνιζόμενα καὶ καταλήγοντα ἢ εἰς:

ἀπεργίας ἢ εἰς «Lockout». Παρὰ ταῦτα δμως τὰ συνδικάτα ἔχουσι καὶ χαρακτηῖρα δημιουργικὸν καὶ εἶναι λίαν ἐπωφελῆ.

2ον. Ἔργον εἶναι ἡ βοήθεια καὶ κοινωνικὴ ἀσφάλεια τῶν ἐργαζομένων, ἧτις, μέχρι τῆς ἀναλήψεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ κράτους διὰ τοῦ ιδρύματος τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, εἰς τινὰς χώρας καὶ τὴν Ἑλλάδα, παρείχετο ὑπὸ τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων. Τὰ ἐργατικά συνδικάτα εἶχον ὑπηρεσίας ἰατρικὰς καὶ δικηγόρους πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἀδικουμένων ἢ ἀτυχησάντων, ὡς καὶ ταμεῖα ἀλληλοβοηθείας κατὰ τῆς ἀνεργίας. Ἐξ ἄλλου τὰ ἐργοδοτικά συνδικάτα εἶχον ἰδρῦσαι γραφεῖα στατιστικῆς, ταμεῖα συντάξεων καὶ ταμεῖα ἀσφαλείας διὰ τοὺς ἐργάτας τῶν. Ἀμφότερα δὲ ἀντεπροσωπεύοντο νομίμως εἰς τὰ βιοτεχνικὰ ἐπιμελητήρια, τὰ ἐπιμελούμενα τὴν πρόοδον τῶν τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς πρὸοδου ταύτης.

3ον. Ἔργον τῶν συνδικάτων εἶναι καὶ ἡ ἐπέμβασις εἰς τὴν παραγωγὴν ἐμμέσως ἢ ἀμέσως διὰ καθορισμοῦ ὄρων ἐργασίας, ἀναπαύσεως καὶ ἀδειῶν εἰς τοὺς ἐργαζομένους, δι' ἀποδοχῆς παρ' ἀμφοτέρων, ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν, ἐπιτροπῶν ἐκπροσωπουσῶν αὐτοὺς καὶ μελετωσῶν τοὺς ὄρους τῆς ἐργασίας κατὰ τὴν παραγωγὴν. Ἐκ τῆς τοιαύτης συμφωνίας καὶ πρὸοδου, προῆλθε τὸ «Διεθνὲς Γραφεῖον ἐργασίας», ἔνθα ἀντιπρόσωποι ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν ἐξ ἐκάστου κράτους διενήργουν τὸν ἔλεγχον τῆς ἐργασίας ὁμοιομόρφως δι' ὅλα τὰ ἔθνη, τὰ ἀνήκοντα τότε εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν καὶ σήμερον εἰς τὸν Ο.Η.Ε.

Ὁ συνδικαλισμὸς σήμερον ἀπέβη ἰδίᾳ μορφῇ σοσιαλισμοῦ παρουσιάζων εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του πολλὰ ἐμπόδια, περὶ ὧν εἰς τὸ κεφ. περὶ «Πολιτείας καὶ διακυβερνήσεως» γίνεται λόγος.

8. Συνεταιρισμοί.

Οἱ συνεταιρισμοὶ βασίζονται ἐπὶ τῆς συνεργασίας, ἧτις εἶναι ἐπίσης ἓν τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ συγχρόνου οικονομικοῦ βίου. Καὶ εἰς τὴν συνεργασίαν ταύτην ἀποβλέπουσιν οἱ συνεταιρισμοὶ διακρινόμενοι εἰς : 1) συνεταιρισμοὺς πιστωτικοὺς. Οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ καὶ τὰ ταμεῖα ἀσφαλίσεως ἐναντίον λ.χ. χαλάζης, ἐναντίον γήρατος, κληρικῶν κ.λ.π. εἶναι ἐνώσεις, αἰτινες σκοποῦσιν εἴτε τὴν ἀσφάλειαν τῶν μελῶν τῶν, ἐναντίον κινδύνων εἰς ἀντιξόους περιστάσεις, ἢ καὶ εἰς παροχὴν δανείων ἐπὶ μικρῷ τόκῳ κ.λ.π.

Οἱ παραγωγικοὶ συνεταιρισμοὶ εἶναι ἐνώσεις, ὧν τὰ μέλη ἀπολαύουσιν ἐκάστοτε ὠφελημάτων, εἴτε μέτοχοι εἶναι εἴτε μισθωτοί. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ παραγωγικοὶ συνεταιρισμοὶ οἴνου, σταφίδος, καπνοῦ καὶ ἄλλων προϊόντων εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν ὁποίων συναθροίζονται τὰ προϊόντα καὶ δὲν πωλοῦνται εἰς τιμὰς ἐξευτελιστικὰς, κατὰ τὴν βούλησιν τοῦ ἀγοραστοῦ κεφαλαιούχου, ἀλλὰ κατὰ ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ συνεταιρισμοῦ τιμὴν. Οἱ τοιοῦτοι συνεταιρισμοὶ ἐπικουρούμενοι ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τοῦ κράτους καὶ ἐξ ἰδίων τῶν μελῶν

εἰσφορῶν, παρέχουσι δάνεια καλλιεργητικὰ εἰς τὰ μέλη—παραγωγούς—καὶ προφυλάττουσιν αὐτοὺς ἀπὸ πάσης ἐκμεταλλεύσεως.

Οἱ συνεταιρισμοὶ οὗτοι εἶναι ἀνεπτυγμένοι κυρίως μεταξὺ τοῦ ἀγροτικού κόσμου, ὡς γεωργικοί, κτηνοτροφικοί, ἀμπελουργικοί ἢ ἐλαιοπαραγωγικοί, συνεταιρισμοὶ προστασίας τοῦ καπνοῦ, τῆς ἐλαίας κατὰ τοῦ δάκου, τῆς μετάξης, καὶ τὰ μέγιστα ἐξυπηρετοῦσι τοὺς γεωργοὺς καὶ τοὺς κτηνοτρόφους, διότι διὰ τῶν συνεταιρισμῶν οὗτοι καὶ δάνεια καὶ λιπάσματα καὶ σπόρους καὶ φάρμακα καὶ μηχανήματα γεωργικὰ δύνανται νὰ προμηθευθῶσι καὶ ἀγρονόμους καὶ γεωπόνους νὰ ἔχωσι, τὰ ὁποῖα πάντα ἄνευ τῶν συνεταιρισμῶν ἀφ' ἑαυτῶν δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ προμηθευθῶσιν, ἰδίᾳ οἱ μικρᾶς ἰδιοκτησίας καλλιεργηταί, οἵτινες ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ καταφεύγωσιν εἰς κεφαλαιοτοκογλίφους ἐκμεταλλευτάς, ἀπομυζώντας τὸν ἰδρώτα τοῦ ἔργου των, ἐπὶ ἔτη δουλεύοντες εἰς αὐτοὺς πρὸς ἀποπληρωμὴν τῶν χρεῶν των.

Οἱ συνεταιρισμοὶ καταναλώσεως συμπήγνυνται ὁσάκις πολλὰ πρόσωπα, ἰδίᾳ τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος, αἰσθανόμενα τὴν αὐτὴν ἀνάγκην συνεταιρίζονται ἐπὶ τῷ σκοπῷ πληρεστέρας ἱκανοποιήσεως αὐτῶν, ἣν δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἐργαζόμενα ἀτομικῶς. Οἱ συνεταιρισμοὶ οὗτοι ἦσαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου ἀφθονώτατοι εἰς τὰς πόλεις, περιλαμβάνοντες ὡς μέλη ὁμοτέχνους ἢ τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος ἐργάτας.

Οἱ συνεταιρισμοὶ οὗτοι ὡς χαρακτηριστικὸν ἔχουσιν ὅτι 1) ἀναλόγως τῶν συνεταιρικῶν κερδῶν διανέμονται ἐξ ἴσου ταῦτα εἰς τὰ μέλη, ἅτινα προσπαθοῦσι νὰ καταναλίσκωσι περισσότερα, ὥστε καὶ περισσότερα κέρδη νὰ ἀποκτῶσι. 2) εἰς τὰς γενικὰς συνέλευσεις ἕκαστος συνεταιῖρος ἔχει μίαν ψήφον, ὅσαοδήποτε μερίδας καὶ ἂν ἔχη ἐν τῷ συνεταιρισμῷ. Ἡ γενικὴ αὕτη συνέλευσις εἶναι κυρίαρχος, δυναμένη καὶ τὰς ἀρχὰς ταύτης, τὰς Διοικητικὰς, καὶ τὰ ἐποπτικὰ συμβούλια νὰ διαλύη καὶ τὸ καταστατικὸν αὐτῆς νὰ μεταβάλλῃ καὶ ἐν γένει νὰ λειτουργῇ ὡς μία οἰκονομικὴ ἢ δημοκρατία. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς λειτουργίας των οἱ συνεταιρισμοὶ οὗτοι ἔδρων μεμονωμένως καὶ ἀνταγωνιστικῶς, βραδύτερον ὅμως, τῇ ἐποπτεία καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ κράτους, ἰδρῦθησαν μεγάλαι ἀποθῆκαι ἐκ τῶν παρακρατημάτων τῆς παραγωγῆς, ἀφ' ὧν ἡ ἀγορὰ συνετελεῖτο. Ἀλλαχοῦ ὁ κεντρικὸς οὗτος καταναλωτικὸς συνεταιρισμὸς εἶναι κάτοχος καὶ ἐκτάσεων γῆς παραγωγικῶν καὶ μύλων καὶ μηχανημάτων ἀπ' εὐθείας, ἄνευ τῶν διαμέσεων καλλιεργητῶν ἢ μεσιτῶν, παρέχων εἰς τὰ μέλη του τὰς ἀναγκαίουσας τροφὰς καὶ ἐπιβλέπων ὡς πρὸς τοῦτο τὴν σποράν, καλλιέργειαν, συγκομιδὴν, συντήρησιν καὶ διάθεσιν τῶν καταναλωσίμων ἀγαθῶν.

Οἱ συνεταιρισμοὶ οὗτοι, (πιστωτικοί, παραγωγικοί, καταναλωτικοί,) ἐπικαλούμενοι τῶν μελῶν των τὴν ἀτομικὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀλληλεγγύης, ἐνεργοῦσι καὶ ὡς ἐκπαιδευτικοὶ παράγοντες τῶν μελῶν καὶ τῆς κοινωνίας, διδάσκοντες εἰς αὐτὰ τὸν τρόπον τῆς αὐτοβοηθείας καὶ στηρίξεως ἐπὶ ἑαυτὰ πρὸς προστασίαν καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων, ὀδηγοῦντες αὐτὰ ἐν τῇ πράξει εἰς ἐργασίαν ἐκάστου ὑπὲρ τοῦ ὅλου καὶ τοῦ

δλου ὑπὲρ ἐνὸς ἐκάστου.

Τοιοιυτοτρόπως περίξ ἡμῶν διὰ τῆς ἐλευθέρας πλοκῆς μόνον τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων ἐμφανίζονται νέαι μορφαὶ ἐνώσεων καὶ ομάδων, ὧν ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀξία εἶναι πολυτιμοτάτη, διότι δι' αὐτῆς ἐξασφαλίζεται ἡ πρόδος καὶ ἡ βελτίωσις τοῦ κόσμου.

9. Αἱ ἐκ μονίμων διαφερόντων ομάδες.

Ἐκ τῆς ταυτότητος μόνιμων διαφερόντων ἔχομεν ἄλλας ὁργανώσεις, διότι ἐκ τῆς ταυτότητος ταύτης σχηματίζονται σχέσεις μεταξὺ τῶν μελῶν, αἵτινες βραδύτερον διὰ κατανόησεως τῶν συμφερόντων τούτων καὶ διὰ τῆς ταυτότητος τῶν συναισθημάτων των ἀποβαίνουσι θεμέλια, ἐφ' ὧν οἰκοδομοῦνται διαφοροτρόπως ἐκδηλούμενα τὰ κοινωνικὰ ἰδρύματα. Οὕτω τὰ θρησκευτικὰ διαφέροντα τῶν ἀνθρώπων ἐκδηλοῦνται διὰ τῶν ἰδρυμάτων τῆς θρησκείας, τῆς ἐκκλησίας, ἢ τοῦ τεμένου, τὸ πολιτικὸν διαφέρον διὰ τῶν κυβερνητικῶν πράξεων καὶ τῶν νόμων, τὸ κοινωνικὸν διαφέρον ἐκφράζεται διὰ διαφόρων θεσμῶν, ὡς ἡ δουλεία, αἱ οἰκονομικαὶ ὁργανώσεις, τὸ σύστημα τῆς μισθώσεως, ὁ συνεταιρισμὸς κ.λ.π. καὶ τέλος τὸ ἀναπαραγωγικὸν διαφέρον, σταθερῶς κατευθύνεται εἰς τοιαύτας κατευθύνσεις καὶ θεσμούς ὡς ἡ οἰκογένεια, ὁ γάμος κ.λ.π. Πάντες οἱ θεσμοὶ καὶ τὰ ἰδρύματα ταῦτα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ οἰκονομίας εἶναι συνυφασμένα καὶ συνδεδεμένα, ἔχοντα σχέσιν πρὸς ἀλλήλα καὶ ἀμοιβαίως ἐπιδρῶντα, ὥστε μεταβολαὶ ἐν ἰδρύματί τινι τοῦ οἰκονομικοῦ βίου ἐπιφέρουσι μεταβολὰς καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ εἰς τὴν θρησκείαν, διότι ὁ οἰκονομικὸς βίος, ὡς περαιτέρω θὰ ἴδωμεν, ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὰς σχέσεις τῶν κοινωνικῶν ἰδρυμάτων.

Οὕτως ἀναλόγως τῶν διαφερόντων αἱ ομάδες εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. Αἱ εὐρεῖαι οἰκονομικαὶ ομάδες, αἱ χρησιμεύουσαι πρὸς συντήρησιν τῆς κοινωνίας, διότι ὑπηρετοῦσιν οὕτω τὴν φυσικὴν ζωὴν καὶ τὴν διατήρησιν αὐτῆς. Εἰς ταύτας διακρίνομεν ἰδίαις ομάδας:

α) τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν παραγωγῶν λ.χ. σταφίδος, σίτου, οἴνου, οἷτινες ἀμέσως ἀσχολοῦνται εἰς τὴν παραγωγὴν ὑλῆς, ἐξ ἧς θεραπεύονται αἱ ὑλικά ἀνάγκαι.

β) Τῶν συναγόντων τὰ ἀγαθὰ ταῦτα ἀτόμων καὶ συσκευαστῶν ἢ τῶν μεταβαλλόντων τὰς ὑλὰς ταύτας βιομηχάνων.

γ) Τῶν πωλητῶν καὶ τῶν ἐμπόρων τῶν προϊόντων.

δ) Ἐπαγγελματικῶν ἐνώσεων (Δημ. ὑπαλλήλων, ἐργατικῶν σωματείων κ.λ.π.).

2. Αἱ ομάδες διαίωνίσεως καὶ συντηρήσεως. Εἰς ταύτας ὑπάγονται: α) ἡ οἰκογένεια, β) ἰατρικοὶ σύλλογοι καὶ ἰατρικὰ σωματεία, γ) αἱ ὑγειονομικαὶ ἐταιρεῖαι (ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, τὰ Νοσοκομεῖα).

3. Αἱ ομάδες ἐπικοινωνίας καὶ μεταφορῶν τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν οἰκονομικὴν τῆς κοινωνίας ζωὴν εἰς αἷς ὑπάγονται α) ὁ τύπος (βιβλία, ἐφημερίδες, περιοδικὰ) β) τὸ τηλέφωνον γ) ὁ τηλέγραφος καὶ τὸ

ραδιόφωνον δ) οί σιδηρόδρομοι, ατμόπλοια, αυτοκίνητα, αεροπλάνα κ.λ.π.

4. Αί ομάδες πολιτισμοῦ, εἰς αἷς ὑπάγονται α) ἡ ἐκκλησία β) τὰ ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα γ) αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐταιρεῖαι δ) αἱ βιβλιοθήκαι, οἱ ἐκπαιδευτικοὶ καὶ ἀναπλαστικοὶ σύλλογοι, φιλανθρωπικοὶ καὶ καλλιτεχνικοὶ σύλλογοι ε) αἱ ομάδες διασκεδάσεων, σύλλογοι ἐκδρομῶν, κυνηγῶν, κήποι καὶ λουτρά, γυμναστικά καὶ ἀθλητικά ἢ ἄλλα παρόμοια σωματεῖα.

5. Αἱ διακυβερνητικὰ καὶ προστατευτικὰ τῆς κοινωνίας ομάδες, ὡς α) τὰ διεθνή, δικαστήρια καὶ ὁ Ο.Η.Ε., β) τὸ κράτος, γ) τὰ νομοθετικά σώματα, κυβερνήσεις καὶ ὄργανα ἐκτελέσεως ἐντολῶν, ὡς ὁ στρατός, τὸ ναυτικόν, ἡ χωροφυλακὴ, ἡ ἀστυνομία.

6. Αἱ ομάδες ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας α) τὰ διάφορα σωματεῖα β) αἱ ἀσφαλιστικαὶ ἐταιρεῖαι γ) αἱ ἀδελφότητες κ.λ.π.

Ἐκαστον ἄτομον δύναται ν' ἀποτελῇ μέλος πολλῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρων ομάδων· οὕτω δύναται νὰ εἶναι μέλος τῆς ἐκκλησίας, πρόεδρος σχολικῆς ἐπιτροπῆς, μέλος συλλόγου φιλοδένδρων ἢ φιλοπτώχου ἀδελφότητος, μέλος ἐταιρείας πρὸς παραγωγὴν ἀερίφωτος, ὑφασμάτων, χρωμάτων, μέλος τραπεζιτικῆς ἐταιρείας, μέλος τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, μετέχον οὕτω καὶ τῶν ἑξ ἀνωτέρω εἰδῶν ομάδων.

Τοῦτο δὲ συμβαίνει διότι δύναται νὰ προσαρμόζη ἑαυτὸ εἰς διαφόρους ὑπηρεσίας τοῦ κοινωνικοῦ σώματος. Ἐν τῇ προσαρμογῇ του δὲ ταύτη τὸ ἄτομον τῆς κοινωνίας διαφέρει τοῦ ἀτόμου τοῦ βιολογικοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, διότι ἐν τῷ ὄργανισμῷ τούτῳ ἕκαστον κύτταρον (νευρὸν, τῶν ὀστέων, τῶν ἰσθῶν κ.λ.π.) ἐργάζεται εἰς ὠρισμένον τομέα τοῦ σώματος, ὅταν δ' ἀποθάνῃ αὐτό, ἄλλο ὅμοιον καταλαμβάνει τὴν θέσιν του· ἐνῶ ἐν τῷ κοινωνικῷ σώματι, ὡς εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀνάλυσιν τῆς κοινωνίας εἶδομεν, ἕν ἄτομον δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ πλεῖστα ἄλλα, ἀνήκοντα εἰς διαφόρους ομάδας. Διαφέρει ἐπομένως τὸ ἄτομον τοῦ βιολογικοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ ἀτόμου τῆς κοινωνικῆς ομάδος, διότι τὸ τελευταῖον εἶναι περισσότερο πνευματικὸν καὶ ἔχει εὐρύτερον ὄργανισμὸν τοῦ βιολογικοῦ.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Κατὰ πόσον ἐπηρεάζεται ἡ εὐκαιρία τῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον φοιτήσεως νέου τινὸς λόγῳ τῆς κοινωνικῆς του τάξεως;
2. Τίς ἡ πρακτικὴ σημασία τῆς διακρίσεως εἰς τάξεις τῆς κοινωνίας;
3. Ποῖα τὰ προτερήματα καὶ ποῖα τὰ ἐλαττώματα εἰς ἕν σύστημα τάξεων ἐκ γενετικῆς προκαθορισμένων;
4. Ποῦ εὐρίσκονται τὰ πλέον πικρῶς κατρωκῆμένα μέρη τῆς Εὐρώπης; Τίνες οἱ παράγοντες οἱ καθορίζοντες τὴν πυκνότητα τούτων;
5. Ποῖα ἡ κατανομὴ τῶν τριῶν κυρίων φυλῶν τῆς Γῆς; Ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ λευκὴ φυλὴ κίνδυνον ἐκ τῆς κίτρινης φυλῆς;
6. Τίς ἡ σπουδαιότης τῆς ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας;
7. Διὰ τίνα λόγον διεσπάρη ἡ Εὐρωπαϊκὴ φυλὴ; Τίς ἡ σημασία τῆς διασπορᾶς ταύτης;
8. Ποῖα πόλις ἐν Ἑλλάδι τάχιιστα ἠῤῥξήθη κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν; Διὰ τίνα λόγον;
9. Τίνες οἱ παράγοντες τῆς μεταναστεύσεως ἐκ τῶν ἀγροτικῶν περιφερειῶν εἰς τὰ ἀστικά κέντρα; Θὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ τάσις αὕτη πάντοτε;

10. Τις ἢ ἀδὸς πρὸς ἐξομοίωσιν τῶν διαφόρων φυλῶν;
11. Τίνες αἱ ομάδες ἐξ ὧν συνίσταται ἡ κοινωνία ;
12. Κατονομάσατε 10 ἑτερογενεῖς ομάδας ὧν μετέχετε.
13. Κατὰ τί ὑπερτερεῖ τὸ κράτος τῶν ἄλλων ὁμοιογενῶν ομάδων ;
14. Ἀπαριθμήσατε 10 ἐπαγγελματικά σωματεία ὧν μετέχετε.
15. Ποῖα τὰ προσόντα ἐνὸς καλοῦ ἡγέτου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Cooley Charles — *Social Organization*, 1909.
2. Dewey, John — *Human Nature and Conduct*, 1930.
3. Dublin Land, Alfred Lotka — *Length of Life*, New York 1936.
4. Gillin Jane, Gillin P. — *An Introduction to Sociology*. MacMillan, New York 1944.
5. Groves and Moore — *An Introduction to Sociology*, Longmans, 1940.
6. Le Bon, Gustave — *The Crowd : A Study of the Popular Mind*, London, 1897.
7. Lorimer, Franc and Osborn Fred — *Dynamics of Population*.
8. Malthus, J. R. — *An Essay on the Principle of Population*, New York — The Macmillan Co., 1909.
9. MacIver, R. M. — *A Text Book of Sociology*. Farrar and Rinehart, New York, 1937.
10. Ogburn William F. and Nimcoff Meyer F. — *Sociology*, Houghton Mifflin Co. New York, 1940.
11. Pearl, R. — *Biology of Population Growth*, New York, 1925.
12. Park R. and Burgess Er. — *An Introduction to the Science of Sociology*.
13. Thompson Warren — *Population Problems*.
14. Young Kinbal — *Social Psychology*.
15. Μέγα Γ'. Ζητήματα Ἑλληνικῆς Δασολογίας 1940.
16. Μέγα Γ'. Τ' ἀρχοντικά τῶν Ἀμπελακίων «Νέα Ἑστία» 1940.
17. Τζωρτζάκη Θ. Συνεταιρισμὸς Ἀμπελακίων. Συνεταιριστῆς 1930—1932.